

Sammanfattning från seminariet Framtidens skärgårdsskolor den 29 november, vid Nylands Förbund, Helsingfors.

Detta var det andra seminariet som arrangerades under 2016 med samma tema och rubrik. Det första seminariet arrangerades i Stockholm i februari och detta väckte ett stort intresse. Därför har Nordiska skärgårdssamarbetet valt att fortsätta med den viktiga frågan angående skolornas existens på glesbygden.

Seminiariets målgrupp var beslutsfattare, tjänstemän, politiker och pedagoger och andra som är engagerade i skolfrågor.

Ett kort sammandrag av en del fakta som presenterades under dagen:

Gun Oker-Blom, direktör, Utbildningsstyrelsen:

- Utbildningsstyrelsen går igenom en fusion som träder i kraft den 1.1.2017 och kommer att bli ett större förvaltningsämbetsverk, är större än t.ex. det svenska skolverket.
- Stora förändringar sker inom utbildningssektorn i hela Norden. I Finland utvecklas bl.a. digitaliseringen, småbarnspedagogiken och läroplansreformen inom alla skolstadier och former.
- Lärarutbildningen och fortbildningen förnyas. Vilket stöder nya lärmiljöer och digitalisering av grundskolan.

Andreas Wiklund, Överinspektör, Ålands landskapsregering:

- Åland har 16 kommuner och 22 grundskolor
- En omfattande revidering av grundskolelagen för landskapet Åland är under beredning. L
- Den nya grundskolelagen skall ta mer beaktande ett internationellt perspektiv, 3100 invånare på Åland har ett annat modersmål än svenska.
- En stor utmaning för Åland är att övergå från enspråkigt svensk skolundervisning med ett fåtal elever till att många skolor har grupp elever med olika kultur- och språk.

Kaj Törnroos, bildningschef, Kumlinge kommun:

- I de åländska skärgårdskommunerna är för tillfället elevsituationen för närvarande: Brändö (31), Föglö (45), Kumlinge (18), Kökar (21), Sottunga (2).
- Kommunerna har samma uppgifter som kommuner med ett större invånarantal, som t.ex. Kumlinge som har 315 invånare.

- För att möta utmaningarna med ett minskat elevunderlag, startades ett projekt "En flexibel grundskola i skärgårdsmiljö". Avsikten är att genomföra en del av undervisning med fjärrundervisning.
- Genom projektet testas man tekniken för fjärrundervisning, lärare får en erfarenhet att planera och genomföra undervisning genom IT. "Pilotlektioner" var s.a.s. testundervisning under 20 minuter, så att både lärare och elever lärde känna till den nya undervisningsmetoden.
- Lektionerna spelas in för att kunna analyseras efteråt. Åbo Akademi deltar i projektet och följer upp projektet, i form av utvärdering och utveckling.
- Frågor som "hur får jag interaktionen att fungera mellan lärare och elever då jag själv inte är på plats"? Hur håller man motivationen uppe? Hur kan man följa med det sublimes samspelet i en grupp?
- Tidsbristen är en utmaning, lärare har en liten ersättning för förberedandet av fjärrundervisningen. Geografiska utmaningen, även om fjärrundervisningen är en lösning men det finns även ett behov att lärare träffas och utvärdering av lektioner. Speciellt i startskedet av projektet är det viktigt med gemensamma diskussioner. Även en inkörningsfas för att samtliga skall bli vana med de olika tekniska lösningarna för att genomföra virtuella lektioner.
- Men fjärrundervisningen har även förkortat avstånden mellan elever och lärare och emellan elever, så att under de lektioner de har på en gemensam ort, går smidigare.
- Lärares kompetens ökar genom projektet, elevers kompetens ökar, genom att kunna tillgodogöra sig information virtuellt.
- Mer info: www.fus.ax

Gunilla Karlberg-Granlund, PeD, universitetslärare, Åbo Akademi.

- Doktorsavhandlingen "Att förstå det stora i det lilla" analyserar bl.a. stora förändringar i samhällen och vilka värderingar som påverkar skolor idag. Men även det konkreta arbetet i skolan ur pedagogens perspektiv.
- Analyser av skoldebatter (bl.a. Borgå) vilka värderingar som lyftes fram och policydokument om utbildningen i Finland.
- Balansen i mindre skolor kan presenteras genom faktorer som trygghet- sårbarhet, förtroendemisstro, sammanhållning- kontroll. Om man är medveten om dessa faktorer kan man styra de bättre egenskaperna och klimatet i skolvärlden till det bättre.
- Gynna lokalt förankrad verksamhet, den lilla skolan skall vara en öppen skola. Begreppet av Prof. Karl Jan Solstad " samhällsaktiv skola" beskriver väl skolans roll och möjligheter i mindre samhällen.
- Regionala och nationella samarbetsnätverk för lärarkollegiet i små skolor, ett resurscenter med konsultationsmöjligheter. Ett nordiskt samarbetsnätverk för lärare för att befrämja kompetens och erfarenheter.
- Projektet Salute, Samverkan och utveckling i små skolor: <http://blogs.abo.fi/salute/> Projektets resulterade i att: det är viktigt att utgå från de behov som lärare själv beskriver, samarbetet skall bygga på frivillighet. Det behövs stöd för utbildningsanordnare (vikarier och stöd). Uppdaterad teknik och utrustning och en balans mellan fysiska möten och distansundervisning. Kontinuitet i projekten är centralt för att ge en hållbarhet i utveckling.

- Hur kan man beakta distansundervisning och undervisning i små skolor i lärarutbildningen?

Karl Jan Solstad, Prof. Emeritus, Nordlandsforskning:

- Enligt en lag från år 1990 skulle 50 skolor läggas ned per år och de flesta av dessa skolor hade mindre än 20 elever. Mellan åren 1990–2020 skulle hälften av de 110 glesbygdskommuners skolor läggas ned.
- Elevers fysiska och psykiska välmående påverkas av långa skolresor eller undervisning i internatskolor.
- Oftast ett lokalt motstånd på orter som skolor skall läggas ner.
- Forskning i Norge visar att betydelsen av små skolor i glesbygden är avgörande för att bevara samhällen. Unga familjer flyttar tillbaka, skolbyggnaden är ofta i bruk efter skoltiden för annan verksamhet på orten.
- Undervisningsresultaten och elevers skolframgång i mindre skolor är klart bättre än genomsnittet. Elever samarbetar mellan åldersklasser i mindre skolor.
- Eleverna har mer tid och kapacitet för fritidssysselsättning i.o.m kortare skoltransporter.
- Eleverna ser fördelar av en mindre skola, känner en större trygghet. I ämnen som gymnastik och diskussionsgrupper skulle ett större antal jämnåriga vara en fördel.
- Forskningen visar att fördelarna väger över nackdelar med mindre skolenheter. I undersökningen deltog lärare, föräldrar och elever.

Lena Möllersten, rektor Värmdö Skärgårdsskolor:

- Administrationen av skärgårdsskolor utan fast vägförbindelse innebär många utmaningar. Organisering av skoltransporter, personaltransporter och koordinering av skolschema och Vaxholmsbåtarnas tidtabeller (som ändras 3 gånger i året).
- Elevunderlaget har hållits rätt stabilt i Värmdö kommun och en del elever har valt att gå sin skolgång i en mindre skola istället för på fasta Värmdö.
- Rekrytering av lärare är även en tidsödande procedur och upptar arbetstid varje vecka. Det gäller skolor i hela glesbygden. Här är fjärrundervisning ett bra alternativ som möjliggör kvalitativ undervisning, minskar restider både för elever och lärare.
- Därför har man aktivt valt att satsa på teknisk utrustning och infrastruktur som kommer att göra vardagen enklare både för elever och personal. Värmdö kommun har satsat 300 000 SEK för fjärrundervisningen.
- Hur skall vi öka på elevantalet? Det är den största utmaningen och flera faktorer inverkar på en hållbar utveckling i skärgården; som service, bostäder, kommunikationer.

Peter Nord, Utö skola, Sverige:

- Utö skola har för närvarande 18 elever.
- De 3 lärare skapade en arbetsmodell för Utö skola för att bli så bra som möjligt. Planen innehöll hur man kan sätta ihop elevgrupperna, hur man integrera ämnen och överlag ta fasta på vad läroplanen innehåller.
- Planeringsverktyget, d.v.s. elevernas arbetsbok (som görs upp av läraren för åk 1-3, tillsammans med elever åk 4-6 och de äldre eleverna skriver innehållet själva). Frågeställningen ” hur kan jag

göra för att bli så duktig som möjligt”? Som är enligt läroplanen att eleverna själva ska ta sitt ansvar för lärandet.

- År 2005 räknades betygen till poäng och då hade Utö skola 240 poäng i medelsnitt för nionde klassister vilket var klart över medelmåttet. År 2012 hade nionde klassister 265 i meritvärden vilket innebar att Utö skola var en av de 25 bästa skolorna i Sverige (5 000 grundskolor i Sverige).
- Elevernas studiebenägenhet har visat sig att fortsätta efter grundskolan.
- Politisk vilja i Hanninge kommun, genom att stöda skolor, bl.a. skärgårdsstöd.

Sammanställt av Annastina Sarlin